

Yaşlı Mültecilerin Gündelik Yaşam Deneyimleri: İzmir Üzerine Bir Araştırma¹

Cansu Taşcı² ve Fatih Kahraman³

Öz

Türkiye 1980'li yıllardan itibaren başta komşu ülkelerindeki artan gerilim ve çatışmalar neticesinde sığınacak yer arayışında olan zorunlu göçmenlerin hedef ülkesi haline gelmiştir. Yaşadığı yerde meydana gelen çatışma, şiddet, zulüm nedeniyle milyonlarca insan bireysel ya da kitlesel olarak Türkiye'ye göç etmiştir. Son büyük kitlesel göç hareketi 2011 yılında Suriye'de meydana gelen iç savaş sonucunda gerçekleşmiştir. Ülkesinde can güvenliği kalmayan ve sığınma arayışında olan milyonlarca Suriyeli Türkiye'ye göç etmiştir. 10 seneyi aşkın süredir 3,6 milyonu aşkın Suriyeli Türkiye'de ikamet etmektedir. Bu makalenin konusunu Suriye'de meydana gelen iç savaş neticesinde Türkiye'ye göç eden yaşlı Suriyeli mültecilerin gündelik yaşamları oluşturmaktadır. Makalede yaşlı mültecilerin Türkiye'de yeniden inşa ettikleri gündelik yaşamları bütüncül bir yaklaşımla ele alınarak, yaşlı mültecilerin gündelik yaşamlarında karşılaştıkları zorluklar ve bu zorlukların üstesinden gelmek için geliştirdikleri stratejiler incelenmiştir. Bu kapsamda İzmir'de yaşamını sürdüren 23 yaşlı Suriyeli ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilen veriler nitel yöntem kullanılarak betimsel olarak analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: yaşlı; mülteci; gündelik hayat; İzmir; Suriyeli

ABSTRACT IN ENGLISH

Daily Life Experiences of Elderly Refugees: A Research on Izmir

Since the 1980s, Turkey has become the target country of forced immigrants who are looking for a place to take shelter as a result of increasing tensions and conflicts in neighboring countries. Millions of people immigrated to Turkey individually or collectively because of the conflict, violence and persecution in their place of residence. The last major mass migration occurred in 2011 as a result of the civil war in Syria. Millions of Syrians, who have no security of life in their country and are seeking asylum, have migrated to Turkey. 3.7 million Syrians have been residing in Turkey for more than 10 years. The subject of this article is the daily lives of elderly Syrian refugees who migrated to Turkey as a result of the civil war in Syria. In the article, the daily lives of the elderly refugees in Turkey, which they rebuilt, are handled with a holistic approach, and the difficulties they encounter in their daily lives and the strategies

¹ “Bu makale Doç. Dr. Fatih KAHRAMAN danışmanlığında hazırlanan “Yaşlı Mültecilerin Gündelik Yaşam Deneyimleri ve Sorunlarla Başa Çıkma Stratejileri: İzmir İli Örneği” başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir”

² Arş. Gör. Cansu TAŞCI, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, Türkiye. E-mail: cansutasci@ktu.edu.tr.

ORCID ID: 0000-0002-2234-968X

³ Doç. Dr. Fatih KAHRAMAN, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, Türkiye.

E-mail: fatih.kahraman1@ikc.edu.tr. ORCID ID: 0000-0003-4321-6330



they develop to overcome these difficulties are examined. In-depth interviews were conducted with 23 elderly Syrian refugees in İzmir. The obtained data were analyzed by descriptive analysis method.

Keywords: *elderly; refugee; daily life; İzmir; Syrian*

Giriş

Türkiye 1980’li yıllardan itibaren başta komşu ülkelerinde artan gerilim ve çatışmalar neticesinde sığınacak yer arayışında olan sığınmacı ve mültecilerin hedef ülkesi haline gelmiştir (İçduygu, 2015: 280; Yakar, 2020: 41). Yaşadığı yerde meydana gelen çatışma, şiddet, zulüm nedeniyle ülkesini terk etmek zorunda kalan ve sığınma arayışı içerisinde olan milyonlarca insan bireysel ya da kitlesel olarak Türkiye’ye göç etmiştir. 2011 yılında Suriye’de meydana gelen iç karışıklıklar sonucunda milyonlarca Suriyelinin Türkiye’ye yönelen kitlesel göç hareketi de bunun örneklerindedir.

Türkiye’ye yönelik artan zorunlu göç hareketlerine koşut olarak zorunlu göç üzerine genişleyen bir literatürün varlığından söz etmemiz mümkündür. Söz konusu literatürde başlangıçta zorunlu göçün yapısal koşullarına odaklanan çalışmalar yoğunlukta iken, son yıllarda gündelik yaşamı konu alan çalışmalarda artış görülmektedir (Bozkurt, 2019; Çatak, 2018; Deniz vd., 2016; Sevlü, 2017; Unat, 2015). Bu anlamda Türkiye’de zorunlu göç ve gündelik hayat üzerine genişleyen bir literatürün varlığından söz edilebilir. Öte yandan zorunlu göç ve yaşlanma söz konusu olduğunda aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Zorunlu göçün gündelik hayat üzerine mikro boyuttaki etkisinin literatürdeki artan farkındalığına rağmen yaşlı insanların gündelik yaşamlarının göç hareketinden nasıl ve ne ölçüde etkilendiği konusu büyük ölçüde eksik bırakılmıştır. Türkiye’deki zorunlu göç ve gündelik hayatı odağına alan araştırmaların farklı hedef gruplara odaklanırken ağırlıklı olarak genç nüfusa odaklandıkları ve yaşlı olmanın getirdiği deneyim ve farklılıkları görmezden gelen yaşlanma körü bir yaklaşım sergiledikleri görülmektedir. Oysa çok boyutlu ve karmaşık bir olgu olan yaşlılık döneminde göç söz konusu olduğunda süreç özgün bir boyut kazanmaktadır (Alptekin & Kartal, 2015: 595). Bu nedenle mültecilerin yaşamlarına yaşlanma perspektifinden bakan çalışmalara ihtiyaç duyulduğu açıktır.

Türkiye’deki Suriyeli mültecileri konu alan çalışmalar incelediğinde de benzer bir durumun var olduğu görülmektedir. Türkiye’de Suriyeli mültecilerin gündelik yaşamlarını konu alan pek çok çalışma yapılmışsa da bu çalışmalar büyük oranda genç mülteci nüfus üzerinde yoğunlaşmıştır. Oysa yaşlı mülteciler “yaş” larından ötürü göç sürecini diğer mülteci gruplarına göre daha zor deneyimlemektedir. Yaşlı mülteciler hem yaşlılıktan kaynaklı sorunlar ile hem de göç sürecinin meydana getirdiği kayıplar ile aynı anda ve iç içe geçmiş şekilde karşılaştıkları için “kesişimsel” bir dezavantajlılık içerisinde (Apak, 2019: 101). Yetişkinlere ve çocuklara nazaran dil öğreniminde yaşadıkları güçlükler, ekonomik yetersizlikler, ve ilerleyen yaşla birlikte artan sağlık problemleri de düşünüldüğünde yaşlıların zorunlu göç sürecinde “kesişimsel dezavantajlı” durumda oldukları söylenebilir (Apak, 2019: 113). Öte yandan yaşlılık ve mekan aidiyeti ilişkisi düşünüldüğünde alışkın oldukları çevre ve toplumsal değerlerden zorunlu ayrılma süreci “yaşlıları” derinden etkilemektedir. Suriye’deki savaşın kısa vadede bitmeyeceği ve Suriyelilerin geçen 10 yılda kendilerine yerleşik bir düzen kurdukları ve kalıcı oldukları göz önünde bulundurulduğunda bu durum şu anda genç olan mültecilerin de yaşlanmayı Türkiye’de deneyimleyeceği anlamına gelmektedir. Türkiye’deki Suriyeli mülteciler üzerine mevcut literatür incelendiğinde yaşlıları konu alan çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir (Atıla Demir, 2019; Apak, 2019; Korkmaz Yaylagül & Aslan, 2020). Bunun yanı



sıra yaşlı Suriyeli mültecilerin gündelik yaşamlarını analitik bir araç olarak kullanan çalışmaya da rastlanılmamıştır. Oysa Nărea vd. (2017: 2)'nin de vurguladığı gibi göç, insanların hayatlarını nasıl sürdürdükleri ve günlük pratiklerine yükledikleri anlamların incelenmesi yoluyla anlaşılabilir. Bu sebeple bu çalışma yaşlı mültecilerin gündelik yaşamlarına odaklanmaktadır.

Makale göçmenlik konuları ve yaşları nedeniyle gündelik yaşamlarında “kesişimsel” bir dezavantajlılık yaşayan yaşlı Suriyeli mültecilerin hem gündelik yaşam deneyimlerini görünür kılmayı hem de zorunlu göç- gündelik hayat literatürüne yaşlanma perspektifinden bakarak literatüre katkı sağlamayı hedeflemektedir. Araştırmada zorunlu göçün, ileri yaşlarında mecburi olarak göç eden bireylerin gündelik yaşamlarına nasıl etki ettiği analiz edilmiştir. Zorunlu göçün, ileri yaşlarında mecburi olarak göç eden bireylerin gündelik yaşamlarına nasıl etki ettiği analiz edilmiştir. Bu bağlamda İzmir’de ikamet etmekte olan yaşlı Suriyeli mültecilerin göç sonrası yeniden inşa ettikleri gündelik yaşamlarında yaşlı ve göçmen olmanın hangi zorlukları beraberinde getirdiği, mültecilerin bu zorluklarla baş etmek adına ne tür stratejiler geliştirdikleri sorularına yanıt aranmıştır. Bu kapsamda yaşlı mültecilerin gündelik yaşam deneyimleri ve geliştirdikleri baş etme stratejileri gündelik hayat sosyolojisinin önemli kuramcılarında Michel de Certeau’ nun düşüncelerinden hareketle ele alınmıştır.

Zorunlu Göç, Gündelik Yaşam ve Direniş

Zorunlu göç yaşanan ülkenin ve alışkın olunan hayatın mecburi terkini ve göç edilen ülkede gündelik yaşamın yeniden inşasını beraberinde getirir. Geldikleri ülkede yaşamlarını, ailelerini ve kimliklerini yeniden inşa etmek ve yeniden tanımlamak için mücadele eden mülteciler ırkçılığın, marjinalleşmenin ve damgalanmanın uzun vadeli etkilerini yaşayabilmektedir (Lewis, 2001’den akt., Lewis, 2009: 376). Herkes için zor olan bu süreç kesişimsel dezavantajlı konumda olan “yaşlılar” söz konusu olduğunda iki kat zor olmaktadır. Yapılan çalışmalarda yaşlı mültecilerin yerleşim sürecinde genç mültecilere göre daha ciddi sorunlar yaşayabileceği öne sürülmüştür (Hugman vd., 2004: 147). Öte yandan farklı yaş gruplarındaki mülteciler farklı hizmetlere ihtiyaç duyar ve yaşadıkları zorluklara karşı genellikle farklı başa çıkma biçimleri sergiler (Smith-Hefner, 1998, 1999’den akt. Lewis, 2009: 377). Yaşlılık dönemi her ne kadar bireyin fiziksel olarak zayıfladığı bir döneme göndermede bulunsa da aynı zamanda insanın ruhsal ve sosyal yönden en güçlü olduğu dönemdir (Bayraktar, 2018: 132). Yaşlı birey yaşamının bu dönemine kadar birçok deneyime doğrudan ya da dolaylı olarak maruz kalarak bunlarla başa çıkmak için çabalamak durumunda kalmıştır. Bu durum yaşlı mültecilerin yaşam tecrübelerine dayanarak karşısına çıkan zorluklara ve sorunlara karşı nasıl davranması gerektiğini bilmesine ve bu zorluklarla mücadele etmek için çeşitli stratejiler geliştirmesine neden olur. Bu açıdan yaşlı mültecileri zorluklara koşulsuz şartsız boyun eğen toplumun pasif öznelere olarak görmek yerine zorluklar karşısında bir takım stratejiler geliştirerek yabancı oldukları toplumda hayatta kalma adına mücadele eden gündelik yaşamın yaratıcı aktörleri olarak görmek gerekir. Bu bağlamda sıradan bireylerin gündelik yaşama eklemledikleri en sıradan ve önemsiz görünen “taktikleri” yoluyla mikro-direniş alanları yarattıklarını savunan Michel de Certeau (2009: 48)’nun kuramı yaşlı mültecilerin gündelik yaşamlarının analizinde işlevsel bir araç olarak kullanılabilir.

Michel de Certeau gündelik hayatı egemen olanın(erk sahibinin) stratejilerinden ve egemen olmayanın (zayıf olanın) taktiklerinden oluşan bitmek bilmez bir mücadele alanı olarak görür. De Certeau strateji ve taktik kavramları ile kast ettiği şeyi şu şekilde açıklar;

"Strateji" den kasıt, bir istek öznesi ile bir erk öznesinin belli bir "çevre"yle yalıtılmasıyla oluşan güç ilişkilerinin ölçülüp tartılmasıdır. Strateji uygulaması, her şeyden önce belirli bir aidiyet olarak çerçevesi çizilen bir alanın varlığını gerektirir. Bu alan, ilişkilere, belirgin bir biçimde dıştan bakabilecek bir idareyi mümkün kılan, bu idarenin zeminini oluşturan alandır. Politik, ekonomik ya da bilimsel akılçılık işte bu stratejik model üzerine kurulur. "Taktik" ten kastım ise, tam aksine, ne bir aidiyet üzerinden, ne de ötekinin, görünür bir bütünlük olarak ayırt edilmesini sağlayan bir sınır üzerinden yapılan hesaplamadır. Taktik, uygulama alanı olarak sadece ötekinin alanına sahiptir (De Certeau, 2009: 54-55)"

Strateji egemenin sahip olduğu alan içerisinde iktidarını kurmasını ve korumasını sağlamak amacıyla ortaya koymuş olduğu her türlü faaliyeti ifade ederken, "taktik" egemenin alanı korumaya yönelik stratejileri karşısında zayıf olanın egemenin çatlaklarından sızarak gerçekleştirdiği pratikleri ifade etmektedir. De Certeau (2009: 55)'ya göre zayıf olan, kendisine yabancı, kendinden olmayan güçlerden çıkar sağlamak için hep çabalar. Bunun için de yabancı bir gücün yasalarıyla düzenlenmiş haliyle kendisine dayatılan alanda oyununu kurmak zorundadır (De Certeau, 2009: 114). Bu anlamda taktik, stratejiyi zedeleme, dönüştürme imkanı veren "hesaplı bir eylem ve "zayıfın sanatı" dır (Ağca& Varoğlu, 2020: 5). Bu açıdan yaşlı Suriyeli mültecilerin egemen olmadıkları bir toplumda, bir öteki olarak kendilerine ait olmayan alanda hayata tutunmak adına gerçekleştirdikleri "hesaplı" eylemleri De Certeau'cu bağlamda taktik olarak nitelendirilebilir. Böylece yaşlı Suriyeli mülteciler "yabancı bir gücün yasalarıyla" düzenlenmiş haliyle kendisine dayatılan alanda oyunlarını kurmaya çalışarak hayatta kalmak adına taktikler geliştirerek bir direniş sergiler.

Yaşlı Mülteci Olmak

2017 yılı itibariyle BMMYK' nın ilgi alana giren toplam mülteci nüfusunun yaklaşık yüzde 8,5'u yaşlıdır (UNHCR, 2017). Ancak en savunmasız ve kırılgan mülteci gruplarından birini oluşturmasına rağmen yaşlılar, yapılan çalışmalarda hedef grup olarak genellikle görünmez ya da nadiren görünür olmuştur (Goveas, 2002: 15; Hatzidimitriadou, 2010: 2). Mülteciler üzerine yapılan araştırmalar çoğunlukla daha genç insanlara ve çocuklu ailelere odaklanma eğilimindedir. Yaşlı mültecilerin karşılaştığı sorunlar genellikle daha geniş "mülteci" veya "etnik (azınlık) yaşlı" kavramlarına dahil edilmiş, bu nedenle yaşlı mülteciler araştırmalarda çoğunlukla görünmez olmuştur (Hugman vd., 2004: 147). Oysa yaşlı mültecilerin deneyimleri hem genç mülteciler hem de diğer yaşlı göçmen gruplardan büyük oranda farklılaşmaktadır.

Yaşlı mülteci/sığınmacılar ve diğer yaşlı göçmen grupları arasındaki ayırım yaşlı mültecilerin sorunlarını keşfetmede önemlidir (Hatzidimitriadou, 2010: 4). Tipik olarak ayırım ekonomik ilerleme veya aile birleşimi gibi algılanan fırsatlar tarafından bir ülkeye çekilen gönüllü ve hazırlıklı göçmenlere karşı; mültecilerin zorlayıcı siyasi koşullar veya "bir felakete maruz kalma" yoluyla ülkesi dışına itilen gönülsüz ve nispeten hazırlıksız göçmenler olduğu fikrine dayanır (Portes& Rumbaut, 2006: 179). Yapılan çalışmalar her iki grubun da ev sahibi ülkede benzer deneyimlere sahip olduğunu, entegrasyon ve yaşam kalitesi açısından karşılaştırılabilir zorluklarla karşı karşıya olduğunu gösterse de (Becker & Beyene, 1999'den akt. Hatzidimitriadou, 2010: 5), "gönülsüz", "hazırlıksız" ve "kısa sürede" göç etmek zorunda kalan mülteciler kültürel uyum ve yaşamın yeniden düzenlenmesi gibi sorunları daha derinden yaşayabilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir araştırma yaşlı mültecilerin, yaşlı Amerikalıların ve bazı yaşlı göçmenlerin sosyalleşme sürecinde geliştirdikleri kültürel olarak



uygun başa çıkma becerilerinden yoksun oldukları için yerli doğumlu veya uzun süredir göçmen olan yaşlılardan daha ciddi sorunları olduğunu ortaya koymuştur (Chenoweth & Burdick: 2001: 21). Bu nedenle yaşlı mülteciler ve yaşlı göçmenler arasında ayırım yapmak önemlidir.

Yaşlı mültecilerin genel mülteci nüfusu içerisinde de ayrıcalıklı bir konuma sahip olduğu söylenebilir. Çünkü mülteci grubu içerisinde yer alan bu yaşlılar, savunmasızlıklarına katkıda bulunan belirli zorluklarla karşı karşıyadır (Calvot vd., 2014: 4). Yaşa bakılmaksızın tüm mülteciler vatan kaybı, travmatik deneyimler, dil öğrenme, kültürel ve uyum gibi yeni sosyal durumlarla karşı karşıya kalır (Hatzidimitriadou, 2010: 6). Ancak bu koşullara uyum özellikle yeni sosyal durumlara uyum sürecinde genel olarak gençlerden daha az esnek olan yaşlılar için daha zor olabilmektedir (Bolzman, 2014: 410). Öte yandan yaşlılar, yapısal eşitsizlikler bağlamında “birden fazla tehlikeye” maruz kalmakta, bu da yaşlanmayla ilgili sorunları yoğunlaştırarak yaşlı mültecilerin vardıkları ülkede anlamlı bir yuva oluşturma yeteneklerini zayıflatabilmektedir (Lewis, 2009: 380).

Yaşlı mülteciler hem yaşlılık hem göçmenlik sorunlarıyla aynı anda karşılaşmaktadır. Yaşlı mülteciler bir taraftan “aile köklerinin ve yakınlığının kaybı, statü kaybı, arkadaşların kaybı, dayanışma ağlarının ve memleketin kaybı, kültürel kimliğin kaybı, mekan duygusunun ve kesinlik duygusunun kaybı, finansal belirsizlikler, güvenlik ve yerleşik bir yaşam tarzına bağlılığın kaybı, kontrol kaybı gibi” göçün neden olduğu çoklu potansiyel kayıplar ile yüz yüze kalırken (Seedsman, 2014: 250); bir taraftan da emeklilik deneyimi, bağımsızlığın kaybı, destek bulma, yaşamın anlamını arama, ölümle baş etme gibi yaşlılık sorunlarıyla karşı karşıya kalır (Chenoweth & Burdick, 2001: 21). Bu durum onların “kendi kültürel kökenlerinden farklı bir kültürel yapı ile bu yeni kültüre uyum için daha az motive ve daha az değişime açık oldukları yaşta karşılaşmaları ve aynı zamanda kendi kültürlerinden farklı bir ortamda kendi yaşları ile yüz yüze gelmek zorunda kalmalarından” kaynaklanan çift yönlü mücadele içinde olmalarına neden olur (Thomas’2007: 158’den akt. Seedsman, 2014: 249). Böylece yaşlı mülteciler hem genç mülteci nüfusa hem de yerli yaşlı nüfusa göre çifte dezavantajlı bir konumu paylaşır.

Araştırmanın Yöntemi

İzmir’de ikamet etmekte olan yaşlı Suriyeli mültecilerin gündelik yaşam deneyimlerini görünür kılmak amacıyla olan bu çalışma nitel araştırma yöntemiyle desenlenmiştir. Nitel araştırma sosyal olguları içinde bulunduğu çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır (Yıldırım & Şimşek, 2016: 41). İçinde yer aldığı koşullardan bağımsız olarak değerlendirilmesinin çok zor olduğu görülen zorunlu göç sürecine maruz kalmış yaşlı Suriyeli mültecilerin gündelik yaşam deneyimlerini ortaya koymaya çalışırken nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini İzmir’de ikamet etmekte olan yaşlı Suriyeli mülteciler oluşturmaktadır. Araştırmada İzmir ilinin tercih edilmesinin nedeni İzmir’in Suriyelilerin en yoğun yaşadığı 8. kent olmasıdır (Göç İdaresi, 2021). Araştırmanın örneklem grubunun seçiminde ise kartopu örnekleme tekniği kullanılmıştır. İzmir’de ikamet etmekte olan kartopu örnekleme tekniğiyle ulaşılan 23 yaşlı Suriyeli mülteci araştırmanın örneklem grubunu oluşturmuştur. Örneklem büyüklüğünün 23 kişi ile sınırlandırılmasının nedeni doyuma noktasına ulaşılması yani araştırma verilerinin kendisini tekrar etmesidir (Lincoln ve Guba, 1985’ten aktaran Merriam, 2013: 79).

İçinde yaşadığımız mevcut koşullarda Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından kabul edilen yaygın kronolojik yaşlı tanımına göre 65 yaş ve üstü kişiler yaşlı olarak nitelendirilirken, zorunlu göçe maruz kalan bireyler açısından yaşlı olmanın kronolojik belirlenimi daha aşağı yaşlara inebilmektedir. Yaşlı mülteciler söz konusu olduğunda bazı mültecilerin yaşamdaki birden fazla stres faktörü nedeniyle erken yaşlanma yaşayabilmesi ve 60 yaşına gelmeden yaşlılar için özel olarak hazırlanmış hizmetlere ihtiyaç duyabileceği yönünde görüşler mevcuttur (Ahmadinejad-Naseh& Burke, 2017: 190). Mültecilik üzerine uluslararası literatürde kimi çalışmalarda 55 yaş ve üstü kişiler yaşlı olarak nitelendirilmişken (Lewis,2009:383), kimi çalışmalarda 60 yaş üstü bireyler “yaşlı” olarak nitelendirilmiş ve araştırmanın örnekleme bu yaş grubu içerisinden seçilmiştir (Calvot vd., 2014: 4). Öte yandan yapılan araştırmalarda araştırmacıların örnekleme grubuna çoğunlukla 50 yaşından sonraki kişileri dahil etmeleri bu grubun ihtiyaç ve deneyimlerinin karşılaştırmalı analiz amacıyla kullanılmasını imkansız kıldığı yönünde tartışmalara neden olmuştur (Hatzidimitriadou, 2010: 4). Bu nedenle İzmir özelinde gerçekleştirilen bu çalışmanın bulgularının karşılaştırmalı analize imkan sağlayabilmesi için 65 yaş ve üzeri nüfus araştırmaya dahil edilmiş ve örnekleme grubu 65 yaş üstü Suriyeli mülteciler arasından seçilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu yaşlı mültecilerin gündelik yaşamlarına dair soruları içermektedir. Yaşlı Suriyeli mülteciler ile görüşme yapabilmek için İzmir Valiliğine bağlı İl Göç İdaresi’nden ve İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Araştırmalar Etik Kurul’undan gerekli izinler alınmıştır. Veri toplama süreci Ağustos 2020- Ocak 2021 ayları arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sırasında katılımcıların mahremiyetlerini korumak adına isim, soy isim, etnik köken, adres ve iletişim bilgileri istenmemiş, yalnızca yaş, cinsiyet, medeni durum, meslek, eğitim seviyesi ve gelir durumu bilgilerini içeren sosyo-demografik sorular yöneltilmiştir. Mülakatlar ortalama olarak 50 dk. sürmüştür. Türkçe bilmeyen yaşlı mültecilerle yapılan mülakatlar sırasında Arapça ve Türkçe bilen bir tercümandan yardım alınmıştır. İzmir Göç İdaresinden alınan araştırma izninde yer alan uyarı doğrultusunda “ses kaydı” alınmamış, yaşlı mültecilerin söyledikleri mülakatlar sırasında ağızdan söylenegeldiği şekliyle not edilmiştir.

Veri Analizi

23 yaşlı Suriyeli mülteciyle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Betimsel analiz araştırmacının görüşmelerdeki verilere sadık kalarak bireylerin söylediklerinden doğrudan alıntılar yaparak verileri sunma yoluna gittiği analiz yöntemidir (Kümbetoğlu, 2016: 154). Bu analiz yönteminin betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma, verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması, bulguların yorumlanması gibi çeşitli aşamaları bulunmaktadır. Bu doğrultuda görüşmelerden elde edilen veriler önce bilgisayara geçirilmiş ve G1, G2, G3... şeklinde numaralandırılmıştır. Ardından görüşme formunda soruların yer aldığı kategorilerden ve görüşme ve gözlemlerde yer alan boyutlardan hareketle temalar belirlenerek bu temalara uygun olarak görüşme verileri gözden geçirilmiş ve düzenlenmiştir. Sonrasında bulguların tanımlanması ve yorumlanması aşamasına geçilerek gerekli yerlerde görüşülenlerin anlatılarına yer verilmiş ve bulgular arası ilişki kurmaya çalışarak araştırma verilerinden oluşan bütünsel bir resim ortaya koymak hedeflenmiştir.



Araştırmanın Bulguları

Görüşülenlerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Görüşülenlere ilişkin bilgiler Tablo 1’de verilmiştir. Görüşülen mültecilerin 15’i kadın, 8’i erkektir. Yaş ortalaması 68’dir. 11’i evli, geriye kalan 12’si ise duldur. Görüşülen kişilerin eğitim durumlarına bakıldığında ise 2’sinin üniversite mezunu olduğu, 5’inin ilkokulun çeşitli derecelerine kadar eğitim aldıkları, 16’sının ise hiç eğitim almadıkları tespit edilmiştir. Yaşlı mültecilerin mesleki durumları incelendiğinde ise özellikle erkek mültecilerin menşe ülkelerinde müdür, öğretmen, çiftçi, şoför, araba tamircisi, ayakkabıcı gibi pek çok farklı meslek koluna bağlıken Türkiye’de işsiz oldukları bilgisi öne çıkmıştır. Mültecilerin Türkiye’deki ikamet sürelerine bakıldığında ise 2 yıl ila 8 yıl gibi görece uzun süreler boyunca Türkiye’de ikamet ettikleri görülmüştür.

Tablo 1. Görüşülenlerin Genel Profili

G	Cinsiyet	Yaş	Medeni Durum	Eğitim seviyesi	Meslek (kaynak ülke)	Meslek (hedef ülke)	Göç Yılı
1	Erkek	65	Evli	İlkokul 6. sınıf terk	Müdür	İşsiz	2015
2	Kadın	81	Dul	Eğitimi Yok	Ev hanımı	Ev hanımı	2013
3	Erkek	66	Evli(İki eşli)	Üniversite	Çiftçi	İşsiz	2015
4	Erkek	75	Evli	İlkokul 5. sınıf	Araba Tamircisi/Şoför	İşsiz	2015
5	Kadın	71	Dul	Eğitimi Yok	Ev hanımı	Ev hanımı	2014
6	Erkek	69	Evli	İlkokul 3 terk	Ayakkabıcı	İşsiz	2013
7	Kadın	69	Evli	Eğitimi Yok	Terzi	Terzi	2013
8	Kadın	71	Dul	Eğitimi Yok	Ev hanımı	Ev hanımı	2013
9	Kadın	71	Dul	Eğitimi Yok	Ev hanımı	Ev hanımı	2013
10	Kadın	65	Dul	Eğitimi Yok	Ev hanımı	Ev hanımı	2014
11	Erkek	65	Evli	Eğitimi Yok	Ayakkabıcı	İşsiz	2012
12	Kadın	77	Dul	Eğitimi Yok	Ev hanımı	Ev hanımı	2013
13	Kadın	65	Dul	Eğitimi Yok	Ev hanımı	Ev hanımı	2012
14	Kadın	71	Dul	Eğitimi Yok	Ev hanımı	Ev hanımı	2013
15	Kadın	65	Dul	Eğitimi Yok	Ev hanımı	Ev hanımı	2018
16	Kadın	65	Dul	Eğitimi Yok	Ev hanımı	Ev hanımı	2014
17	Kadın	65	Dul	İlkokul 2. sınıf terk	Ev hanımı	Ev hanımı	2012
18	Kadın	65	Evli	Eğitimi Yok	Ev hanımı	Ev hanımı	2012
19	Erkek	65	Evli	Eğitimi Yok	Meslek yok	Meslek Yok	2016
20	Erkek	67	Evli	Üniversite	Öğretmen	İşsiz	2014
21	Kadın	70	Evli	Eğitimi Yok	Ev hanımı	Ev hanımı	2015
22	Kadın	69	Dul	Eğitimi Yok	Ev hanımı	Ev hanımı	2012
23	Erkek	65	Evli	İlkokul	Şoför	İşsiz	2012

Çalışma Hayatı ve Ekonomik Sorunlar

Yaşlı mültecilerin gündelik yaşamlarında karşılaştıkları sorunlardan ilki emek piyasasından dışlanmadır. Bu duruma sebebiyet veren faktörlerin başında yaşlanmaya atfedilen olumsuz kalıp yargılar gelmektedir. Yaşlılıkla ortaya çıkan “iş göremez” algısı kişilerin iş bulmalarının önündeki en büyük engellerdendir (Korkmaz Yaylagül ve Aslan, 2020: 415). Bu durum özellikle görüşülen yaşlı erkek mülteciler tarafından sıklıkla dile getirilmiştir. Erkek mültecilerin büyük çoğunluğu kendilerini yaşlı olarak görmemelerine ve göç etmeden önce Suriye’de aktif olarak çalışma yaşamına katılmalarına rağmen Türkiye’de çalışmak istedikleri halde “yaşlı” olmaları sebebiyle iş bulamadıklarını dile getirmiştir. Yaşlılığının bir kısmını Suriye’de deneyimlemiş olan 75 yaşındaki G4 mesleğinin araba tamircisi ve şoför olduğunu

söyleyerek Türkiye’de iş bulamadığını ifade etmiştir. Göç etmeden önce iki işte birden çalıştığını hatta savaş sırasında dahi çalışmaya devam ettiğini söyleyen G4, Türkiye’de yaşlı olması sebebiyle çalışma hayatına katılamadığını şöyle ifade etmiştir:

“Ordayken buraya gelmeden önce çalışırdım. Araba tamirciliği yapardım. Araba sürerdim. Yaşlıyı çalışmaya almıyorlar. O farktan dolayı sıkılma oluyor. Araba tamircisiydim. Buraya geldik hiç kimse çalıştırmadı. Sen büyüksün dediler çalıştırmadılar” (G4)

Suriye’deki mesleğinin ayakkabıcı olduğunu dile getiren G11 de çalışmak istediğinden ancak yaşlı olduğu için iş bulamadığından dert yanmıştır.

“Mesleğim ayakkabıcı Suriye’de. Burda valla çalışmıyım ya. Çalıştırmıyler beni. Yaşlısın deye çalıştırmiler. Valla istiyim ben bulamıyım bir iş. Durumda zor yanı” (G11).

Zorunlu göçün etkisiyle artan sağlık sorunlarının da yaşlı mültecilerin çalışma hayatına katılmaları noktasında büyük bir engel teşkil ettiği görülmüştür.

“Benim işim yok işleyemem giremem. Heste bir adamım. Hesteyim. Suriye’de çalışırdık kaldı. Tarla işi giderdik. Şimdi de burda bir iş tutamıyım. Allah’ım bakkala gidemiyim. Halım yok. Hesteyim” (G14).

“İşim yoktur. Bura zaten geldim geleli hestelik çekiyim. Çalışmam hestelik. Geldim geleli kaç sene oldu hestelikten. Haftada üç gün diyalize giderim. Unutkan olmuşum hestelik çok.” (G17)

Egemenin koyduğu kurallar sebebiyle işgücü piyasası dışında bırakılan ya da sağlık sorunları sebebiyle çalışma hayatına katılamayan yaşlı mülteciler ekonomik olarak çocuklarına bağımlı ve yoksul bir yaşam sürdürmektedir. Buna karşın yaşlı mültecilerin yaşadıkları ekonomik zorlukların üstesinden gelme adına De Certeau’cu anlamda zayıfın taktikleri olarak nitelendirebilecek bir takım geçim taktikleri geliştirerek gündelik yaşam içerisinde mücadelelerini sürdürdükleri görülmüştür. Yaşlı kadınlar tarafından gerçekleştirilen ev içi üretim pratikleri bu geçim taktiklerinden birisidir. Bir oğlu, gelini, 2 torunu ve engelli eşiyile birlikte yaşayan oğlunun gelirinin geçimlerini sağlamaya yetmediğini söyleyen 69 yaşındaki G7 evde terzilik yaptığını dile getirmiştir. Böylece geliştirdiği bu geçim taktiği ile yaşlı mülteci bir taraftan hane ekonomisine katkı sağlamakta iken diğer taraftan çocuklarının ve torunlarının kıyafetlerini dikerek hane masraflarından tasarruf sağlamaktadır.

“Dikiş dikerim ya olursa dikerim. He yaparım ya. Paradan yaparım. İşte onlarla birez teselli olurum. Çocuklara yaparım. “Dışardan olursa paradan yaparım. Evde çocuklarıma yaparım. Torunlara yaparım.” (G7)

Bunun yanı sıra yaşlı mültecilerin kimi zaman pazarın bitimine gitmek, ucuzu aramak, veresiye veren Suriye marketlerinden alışveriş yapmak gibi bir takım tüketim pratikleri geliştirerek, kimi zamansa kanaatli ve sabırlı davranarak yani “olanla idare ederek” ekonomik zorlukların üstesinden gelmeye çalıştıkları saptanmıştır.

“Alverişi işte bazara gider gelirik. Bazarın sonuna gider. Biraz ucuz olsun diyerekten. Bazarın sonuna gider avrat. Geder alır gelir. Netsin şu çocuklara nerden ulaşıcı bereket. Neyse olmuşlardan kalmışlardan torlar toplar getirir. Nerde ucuz var biz



giderik (...)Gider fırının bayat somunlarını getirdik ucuz diyerik. Teziyi almazık fırıncıya derik ki bize ekmeğin bayadını ver belki biraz ucuz verirsin.” (G22)

“Bazı Suriye döğenleri var. Gider ondan borç ederler. Markete gitmezler. Bilirler market bize vermez(...) Giderik çekerik ne alırik. Yağ alırik. Bulgur alırik. Mercimek alırik. Yani ev eşyası fazla bir şey almazık. Yani diyekine bugün benim çocuğumun göğnü şunu istir şunu istir. Yok. Kudretimizçe. Öteye geçmek yok.” (G5)

Yaşlı mültecilerin kurdukları dayanışma ağlarının yardımıyla ekonomik zorlukları çözüme kavuşturmaya çalıştıkları da mülakatlarda öne çıkan bir diğer bulgudur. Göçmenlerin soydaşlık ve dostluk temelinde eski ve yeni göçmenlerle kurdukları sosyal ilişki ağları, gerektiğinde yardım alma ve iş bulma konusunda başvurabilecekleri sosyal sermaye olarak göçün masraflarını azaltıcı bir rol üstlenir (Abadan-Unat, 2002: 18). Bu bakımdan göçmenlerin yakın ağlarındaki gayri resmi sosyal destek, ev sahibi toplumlarda refah duygusunun yeniden kazanılması açısından oldukça önemlidir (Bolzmann, 2014: 416). Görüşülen yaşlıların bazıları ekonomik sorunların üstesinden gelmeye çalışırken kendilerinden daha iyi ekonomik durumda olan Suriyelilerden ve kendilerinden ayrı yaşayan çocuklarından borç aldıklarını ifade etmişlerdir. Bu noktada yaşlı mültecilerin bir geçim taktiği olarak göçmen dayanışma ağlarını kullandıkları görülmektedir.

“Aha kira geliy. Kirayı veremiyik. Kira Allah genden rızı olsun gene birez bizi tahmil ediyi. Tanışlardan bazı şey olduğu vakit kirayı mirayı borç aliy oğlan getiriy.(...) Oğlumun arkadaşları. İş arkadaşları. Suriyalılar. Kimi evde 2 3 tene işleyen oliy ya. He onlarda oliy. Biz ki bir tene olduğu için yetiştiremiy. Onlardan borc alabiliyik. Alır sora geri verir genlerine.” (G7)

Barınma Sorunu

Yaşlı mülteciler barınma yerinin tesisi noktasında da bir takım zorluklarla karşılaşmaktadır. Yaşlı mültecilerin büyük çoğunluğu kiralık ev ararken ev sahipleri tarafından dışlandıklarını, yüksek kiralaları ödemek zorunda bırakıldıklarını, ev kiralarında meydana gelen artış sebebiyle yerliler tarafından sosyal dışlanmaya maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

“Heyat burda Suriye kimi değel yani zorluk geliy bize yani. Yani garibiz. Meselen bir ev kiraya girsen. Sen Suriyeli misin yallah yoktur ev.” (G11)

“Pis Suriyeliler geldiler ekmeğimizi elimizden aldılar. Kırayı bahalattılar. Şimdi Suriyeliler kırayı ne için bahalaticak. Suriyeliler mi geldi bahalı etti. Suriyeliler her biri bi sürü. İstiyimi ki yanı kirayı bahalı olduğunu. Kim ister istemez. Siz neye diyisiz kirayı bahalı ediyisiz. Yani yürekleri de acımıy demiyeler ki bunlar yani kolay yoktan para kazanıy” (G7)

Yaşlı mültecilerin tamamı Suriye’deyken kendilerine ait bir eve sahip olduklarını, ilk defa kiracı konumunda olduklarını dile getirmişlerdir. Ev sahibi ve kiracı olmanın bireyin ruh sağlığı üzerinde çeşitli etkileri olduğu bilinmektedir (Kalınkara & Kalaycı, 2019: 77). Bunun yanı sıra konutta kiracı konumunda olan yaşlılar üzerinde yapılan bir araştırmada kira giderinin ekonomik zorluklara neden olmasından dolayı yaşlıların yüksek düzeyde stres yaşadıkları görülmektedir (Morris, 2017: 85). Öte yandan ev sahibi olmak sosyal statü ile yakından ilişkilidir. Bu bakış açısından değerlendirildiğinde evin kaybı sosyal statünün de kaybı anlamını

taşımaktadır. Bu durum yaşamı boyunca ev sahibi olan mülteciler için katlanılması zor bir durumu ifade etmekle birlikte başarısızlık belirtisi olarak algılanmaktadır.

“Hayatımda vallahi orda yaşamımız çok güzeldi. Buraya geçtikten kelli burda işte acı, zorluk çektik yani. Çok güzeldi. Malımız vardı evimiz vardı. Malda getti evde getti. Hepi de getti. Kiracı oldum. Ordan ora ordan ora gittik.” (G17)

“Evlerimiz bizim mülkümüzdü. Kira vermezdik. (...) Ben hayatımda kira vermedim. Çünkü hep malım vardı. Buraya geldiğimde kira vermeye başladım.” (G3)

Yaşlı mültecilerin büyük çoğunluğunun çocukları ile birlikte ikamet ettikleri ve kendilerine ait bir yaşam alanından mahrum oldukları saptanmıştır. Bunun yanı sıra kalabalık evlerin yaşlıların hem fiziksel hem de ruhsal sağlık durumları üzerinde olumsuz etki yaratabileceği bilinmektedir. Yaşlıların kalabalık konutlarda yaşamaları enfeksiyon hastalıklarına yakalanmalarına neden olabileceği gibi (Marsh vd. 2000: 413), gürültülü bir ortamda yaşamaları da ruhsal sağlıkları üzerinde olumsuz etkiler yaratabilir. 2 odalı bir evde oğlu gelini ve 8 torunluyla birlikte yaşayan astım, kansızlık, fitik gibi rahatsızlıkları olan G22 aynı odayı paylaşmak zorunda kaldığı 8 torununun gürültüsüne dayanamadığını şu sözlerle dile getirmiştir:

“Keşke şunu şordan açsalar yabandan bene kapatsalar bes tuvalete gidip gelim. Neye kafam dinç olur. Yorgunum. Hansına dur diyim hansına sus diyim. Köçükler ufak ufak hepisi. Dayanmir, Dayanamirim ya dayanamirim(...)” (G22)

Yaşlıların kendilerine ait bir yaşam alanına sahip olmamaları kimi yaşlı bireylerin sabit bir yaşam yerinin olmamasına ve çocuklarının evleri arasında “iki arada” bir yaşam sürdürmek durumunda kalmalarına sebebiyet vermiştir. Bu durumun ileri yaşla birlikte hareket kabiliyetinde azalma meydana gelen yaşlı mülteciler için oldukça zor bir yaşam tarzını ifade ederken yaşlı bireylerin evleriyle aidiyet bağı kurmalarına ve yer bağlılığı geliştirmelerine de engel teşkil ettiği söylenebilir.

“Durumumuz valla zor yani. İki kızım var iki tene oğlum daha var. Bir gün orda bir gün orda gelinin yanına gidiyim. Gelin istemişi. Bir gün kızın yanında bir gün öbür kızın yanında bir gün o gelinin yanında. Aralıkta orda burdayım yani” (G13).

Çocuklarının maddi desteği ile çocuklarından ayrı yaşayan ve kendilerine ait bir yaşam alanına sahip olabilen birkaç yaşlı mülteci ise kentte ev bulup yerleşme sürecinde genellikle çocuklarının ve tanıdıklarının rol oynadığını dile getirmiştir. Bu noktada akrabalık ve arkadaşlık ağlarının barınma sorununun çözümünde ve barınma masraflarının en aza indirilmesinde bir taktik olarak işlev gördüğü söylenebilir.

“Suriye’den buraya geldik yola verdik bütün parayı. Geldik Türkiye’ye bir liramız yoktu. Oğlum Abdullah burda eve aldı bizi. Burdaki bütün eşyaları başka yerden geldi. Öteki eşyaları da onlar aldı. Eşyaları komşular getirdi” (G4).

“İlkin geldikçe Adana şey İstanbul’a geldik. İstanbul da ev yoktu şey yoktu. İşte ekrabalar yardım ettiler. Bura gelince gene aynı şekil. Ev buldular. Zorluk çok zorluk çektik. Bura geldik bura harabadi içeri girdik harabadi. Bir hafta buraya temizlik yaptılar bizim kızlar gelin. Oğlan yoldaşları. Zorlukları çok görük. Eşyalarımız işte kimini komşular verdi. Toplama işte.” (G16)



Akrabalık ve arkadaşlık ağlarından mahrum olan yaşlı mülteciler için ise temel bir ihtiyaç olan barınma sorununun çözümü hayli zor olabilmektedir. Bu sorunun çözümünde destek alabileceği kimsesi olmayan yaşlı mülteciler bu süreçte istismara da maruz kalabilmektedir. Türkiye'ye abisinin oğlu ile birlikte 8 yıl önce kaçak bir şekilde geldiğini söyleyen 81 yaşındaki yaşlı kadın mülteci Türkiye'de karşılaştığı en büyük zorluğun ev bulmak olduğunu dile getirerek bu süreçte yaşadıklarını şu sözlerle ifade etmiştir.

“Hesapladım tam olarak beş tane evden kovuldum kömürüm çalındı. Kömürüm çalındığında çalan kadınla kavga etmişim sadece polise veya başka bir yere gidemedim nereye gidebileceğimi bilmiyorum ne yapabilirim ki başka. (...) Bana ve ev sahibine yardım getiren bir kadın vardı tüp getirmişti bize ikişer tane beraber kullanırsınız dedi fakat ev sahibi onları sattı ve benim payımı da sattı hiç kullanmamıştım onları (...) (G2).

Aile İçi İlişkiler

Zorunlu göçün yaşlı mültecilerin aile içi egemenlik rollerinde önemli değişimleri beraberinde getirdiği söylenebilir. Yaşlı mültecilerin mali ve sosyal olarak daha genç nesillere bağımlı olmaları yaşının otoritesinde ve geleneksel rollerinde zayıflama meydana getirmiştir. Savaş sırasında geçirdiği felç sebebiyle yürüme engeli bulunan 65 yaşındaki erkek mülteci Suriye'deki durumunu “*Orda ben kraldım yani padişahım*” sözleriyle açıklarken Türkiye'ye geldikten sonra ekonomik olarak çocuklarına bağımlı olduğunu dile getirmiştir. Bu durum ailenin sorumluluğunun genç aile üyelerine devredildiğini ve yaşlı mültecinin aile içerisindeki eski güç ve saygınlığını kaybettiğini göstermektedir:

“Hayatım iyiydi kızım güzeldi. Ya benim köyde zeytinliğim vardı. Arazim vardı. Halep'te evim vardı. Dükkenlerim vardı kiraya vermişim. Yani çocuklara ben verirdim şimdi çocuk bana veriy ya. (...) Ya değişik oldukine. A şimdi ben. Çocuk bana para veriy. O yanı Suriye da çocuk benden para isterdi. Bildin mi beni. Devamlı cebimde param vardı elhamdülillah. E burda çocuk veriyde ben harciydim. Çocuk vermezse ben nerden harcıyacam kardaşım he. Ne yapak şükür gene elhamdülillah.” (G6)

Suriye toplum yapısı erkeğin hane gelirinin sağlayıcısı ve ailenin reisi olduğu ataerkil bir sisteme dayanmaktadır (Doğangün & Keysan, 2021: 17). Nitekim erkeğin hakim olduğu bu ataerkil yapı hakim yasalarca da desteklenmiştir. Suriye'de uygulanan 1953 tarihli Kişisel Statü Yasası “bir kadının kocasının izni olmadan ev dışında çalışması ve kocasına itaat etmeyi reddetmesi durumunda nafakadan yoksun kalacağı” (Cankurtaran & Albayrak, 2019 :13) şeklinde kadının kamusal alandaki görünümünü kısıtlayan ve kadını erkeğin egemenliğine tabi kılan hükümler içermektedir. Suriye'nin erkek egemen bir toplum yapısına sahip olduğu şeklindeki görüşler yapılan görüşmeler boyunca yaşlı mülteciler tarafından da sıklıkla dile getirilmiştir. Yaşlı mültecilerin büyük çoğunluğu Suriye'de kamusal alanda ve aile içi ilişkilerde erkeğin ön planda olduğunu ancak Türkiye'de kadının kamusal alanda görünür olduğunu söylemiştir. Bu duruma örnek teşkil edecek şekilde Türkiye'nin kurallarının Suriye'nin kurallarından farklı olduğunu dile getiren G3 Türkiye'de kadınların kamusal alanda görünür olmasından ötürü gündelik yaşamında büyük zorluklar yaşadığını şu sözlerle ifade etmiştir:

“Orda sulta erkeklerin elinde. Erkekler her şeyi güçler. Burda kadınların. Bunda zorluk çektim. Orda daha farklı. Her şey erkeklerin elinde. Bes burda karar ne alır

verilirse kadının emrinde(...) Burada kadınlar yönetiyor. Suriye’de erkekler. Yani Suriye’de erkek her şeyi getirirdi. Kadın hiçbir şey yapmıyordu. Burada her şeyi yapıyorlar. Suriye’de evin başkanı erkek. Ama burada kadın. Çok zor. Erkek evde otursun kadın gitsin çalışsın mı? Bizde de kadınlar gidiyor getiriyor. Küçük karım bana para vermiyor. O gider getirir her şeyi. Ben hiçbir şey getirmem.” (G3)

Göç sonrası süreçte kendilerine ait evi olmayan ve çocuklarının yanında yaşamını sürdüren 4 yaşlı mülteci çocukları ve çocuklarının eşleri tarafından istenmediklerini ve kötü muameleye maruz kaldıklarını dile getirmişlerdir. Bu mültecilerin yalnızca 1’i erkek olmakla birlikte geriye kalan 3’ü kadındır. Eşinin 4 sene evvel kalp krizi geçirerek Türkiye’de vefat ettiğini dile getiren yaşlı kadın eşi ölmeden önce bu sorunları yaşamadığını ancak eşi öldükten sonra aile içerisinde kıymetinin kalmadığını şu sözlerle ifade etmiştir:

“Kocam vefat etti. Evsizlik. Valla öldükten kelli arada kaldım. Heç kıymatım kalmadı. İnsan kocası ölmeden dağa iyi. Gelin bana emir veriyi. Beni evden kovar. Get get get get. Hepside beyleler. Allah var (...) İnsanın kocası olmazsa kıymatı kalmıyı kızım. Hara gidersen kıymatın var kocanla barabar.” (G13).

Öte yandan her ne kadar kimi zaman aile içi anlaşmazlıklar ve gerginlikler yaşansa da ekonomik ve fiziki kısıtlılıklar, dil becerisine ait yetersizlikler gibi nedenlerle gündelik yaşamın en küçük görevlerinde dahi yardıma muhtaç durumda olan (Chenoweth & Burdick, 2001: 22) yaşlı mültecilerin en büyük destekçilerinin diğer aile üyeleri olduğu görülmektedir. Yaşlı mültecilerin büyük çoğunluğu gündelik işlerin gerçekleştirilmesi ve ihtiyaçlarının karşılanması noktasında çocuklarından destek aldıklarını dile getirmişlerdir. Fiziksel yetersizlikleri ve hastalıkları nedeniyle gündelik işlerini ve ihtiyaçlarını kendi başına karşılayamadıklarını söyleyen G17 ve G12 aile üyelerinden aldıkları desteği şöyle ifade etmiştir:

“Akdeniz hesteliği var bende her ay kan veriyler bana. Ciğerlerimde de sarılık oldu. Şeker de var. Tansiyon da var. (...) Yani fazla evdede çalışamıyım işte. Kızlarım geliy.(...) İşte evleri boyadılar. Buraları temizlerler. Yavaş yavaş geçip su tutuylar künde gelip yavaş yavaş su tutup gidiyorlar.” (G 17)

“Sağlık ocağa gendi beni eyletir. Vallahi kızım. Ben gidemem bir yere gidemem. Bir yeri bilmem. Gitmem bir yere. Gözüm görmiy. Nere gitcim. Ağa gittim kayıp oldum. Yolu da bilmem. Unuduyım. (...) Gelin yardım eder bağa. Gelinim kalkar bakar. Yemeğimi getiriler. Çayımı bişirirler. Yemeğimi indirirler. Kahvemi bişirirler. Kahvemi getirir içerim. Yemek indirirler yerim (G12).

Sosyal Çevre ve Komşuluk İlişkileri

Yaşlı mültecilerin sosyal çevreleri ve komşuluk ilişkileri genellikle Suriyeli hısımları ve akrabalarıyla sınırlıdır. Bu durumun bir nedeni dil engelidir.. Yaşlı mültecilerin sosyal çevre ile ilişkilerini sınırlayan bir etmen olarak dil engelinin yaşlı mülteciler üzerine gerçekleştirilen başka çalışmalarda da (Atıla Demir, 2018: 213; Korkmaz Yaylagül& Aslan, 2020: 412) öne çıkan bir husus olduğu görülmektedir. Dil sorunu yaşlı mültecilerin yerli halkla sosyal ilişkiler geliştirmesinin yanı sıra gündelik yaşamdaki pek çok ihtiyacın karşılanması noktasında da büyük bir engel teşkil etmektedir. Bu sorunun üstesinden gelmeye çalışan yaşlı mültecilerin ilişkiler ağı taktiğini devreye sokarak Türkçe bilen akraba ve tanıdıklardan yardım almanın yanı



sıra telefon aracılığıyla tercüme programı kullanmak, Türkçe öğrenmeye çalışmak gibi bir takım taktikler geliştirmiş oldukları görülmüştür.

“İşaret diliyle sağır gibi yaşıyoruz. (...) Bir gün marketten şeker alacakken tuz aldım. Dil bilmediğimiz için sonradan öğrendik. Dil bilmediğimiz için kimseyle konuşmuyoruz. Ancak çok zorlandığımızda bir tercüman veya çocuklarımızın yardımıyla hallediyoruz.” (G1)

“Hastaneye bir yere giderken tercüman alırım. Çocuklarımı ya da başkalarını alırım yanıma. Telefonda tercüman açarım. (...) Çok zor çok zor. Karşımda biri konuşunca anlamıyorum. Kendimi anlatamıyorum. Satışlarda iyi ama hastanelerde zor oluyor. Küçük eşim Türkmen o yardımcı oluyor.” (G3)

“Konuşamıyorum. Türkçe Arapça kitabım var Türkçe öğrenirim. (...) Geldim buraya ilk önce nasılsın, merhaba bunları öğrendim. Alacağım şeylerin kelimelerini bilirim(...) Eğer anlamazsam tercüman alırım yanıma. Kızım da burada. Torunlarım Türkçe bilirler burada okurlar. Onlar yardımcı olur.” (G4)

Yaşlı Suriyelilerin Türkiyelilerle etkileşim kurma ve komşuluk ilişkileri geliştirme noktasında engel teşkil eden bir diğer etken ise damgalanmış Suriyeli kimliği üzerinden yaşlı Suriyelilerin maruz kaldıkları önyargılı tutum ve davranışlardır. Bu bağlamda ön yargılı tutum ve davranışlara maruz kalmak istemeyen yaşlı mültecilerin taktiksel bir tutum olarak yerli halkla ilişkilerini asgari düzeyde tutmayı tercih ettikleri görülmüştür. G20, Türkiyeliler ile komşuluk ilişkileri geliştirememeye sebebinin kendilerine yönelik “kötü bakış” dan kaynaklandığını şöyle ifade etmiştir:

“Komşular yabandan bildik biri Suriyeli öteberi olsa onlar gelir bes. Türkiyeliler gelmez. Biz de gelmeyene nasıl gidecek. Gendileri bakarlar Suriyeliler gendilerinin düşmanı. Eyi bakmırlar çok kötü. Ben bir şeyler öteberi duyarım. Bir çocuk bir şey olsa hemen toplanmış Türkler onu dövmüşler. Neye yazık değil mi ya. Bu da İslam bu da gardeşiz.” (G20)

70 yaşındaki G4 de kızının evine giderken maruz kaldığı onur kırıcı tutumu şu şekilde dile getirmiştir:

“Kızımınla beraber onun evine gidecektik. Kızımın caddesinde karşımıza bir köpek çıktı. Benle köpek arasında 1 metre mesafe kaldı. Elimde bastonum vardı. Kaldırdım köpeği biraz uzağa itmek için. Havlamaya başladı. Ev sahibi çıktı bana kötü laflar söylemeye başladı. Bana dedi ki “Bu benim köpeğim sizin bütün Suriye vatandaşlarına değer”. O günden beri 3 yıl oldu o caddeden hiç geçmem. Başka yerden geçerim.” (G4)

Damgalanmış bir Suriyeli kimliği üzerinden ayrımcı tutum ve davranışlara maruz kalan yaşlı mültecilerin De Certeau (2009: 54-55)’cu bağlamda “taktik”, olarak nitelendirebileceğimiz bir takım eylemler geliştirdikleri görülmüştür. “Taktik” olarak nitelendirebileceğimiz bu eylemler, Goffman’ın görüşlerinden hareketle “damga idare” stratejisi olarak da değerlendirilebilir. Goffman’a göre hakarete ve itibarsızlaştırmaya maruz kalan damgalanmış bireyler normallerle karşılaşmaları sırasında “damganın idaresi” adına bir takım stratejiler geliştirmekte ve uyguladığı stratejilerle kendisine ait izlenimleri manipüle edebilmektedir (Goffman, 2020b:181). Bu açıdan yaşlı mültecilerin yerli halkla ilişkilerini asgari düzeyde tutmaları ve

dışlayıcı tutum ve davranışlar karşısında sessiz kalmaları gerilimleri idare etmeye yönelik bir “taktik” olarak görülebilir. G11 damgalanma karşısında sessiz kaldığını şu şekilde dile getirmiştir.

“Sağa diyilerkine Suriyelisin. En kısdan en kısa Suriyeli pis meselen. Ne diyecen seslenmiyin. Bizde diyik ki Allah sizi de bizim kimi etsin. Başka ne yapacan. Yav kavga yapaman kavga yaparsan seni başına birikip döviyeler. Sağa ev vermiyeler meselen. Güzel adam dessin falan diyerek. Mecbur idare ediyik. Seslenemiyin.” (G11)

Kimlik gizleme stratejisi yaşlı mülteciler tarafından damganın idare edilmesi adına ortaya koyulan bir diğer stratejidir. Suriyeli olduğunun öğrenilmesinden sonra kendisine yönelik davranışın kötü yönde değiştiğini deneyimleyen G6 bu olaydan sonra kimi zaman “Suriyeli” olduğunu gizlediğini ve kendisini yerli halk gibi sunduğunu şu sözlerle dile getirmiştir:

“Orda bir bakkal var (...). Ya amca gel ya. Gelde şurda çay içek ya. Koltukta yeri var. Otururuk. Bir tene yeni gelmiş. Nereli amca dedi. Dedi Kilis’li. O bir bardak çay içti kalktı gitti. Ya Muhammet dedi demekine ben Suriyeliyim. Anının çatında mı yazılı Suriyeli olduğun dedi. Bu sizi sevmiyi ya dedi. Bana dedi demekine ben Suriyeliyim. Türkmensin dedi. Türkçede konuşusun. Antep Kilis Maraş seni ne bilecek gendi dedi. (...). Öyle bazen oliy kimlik saklamalar.” (G6)

Boş Zaman

Dil problemi, gelir yetersizliği, uyum sorunu, gelecek kaygısı ve boş zamanlara yönelik faaliyet yelpazesindeki eksiklikler gibi birçok faktör Suriyeli bireylerin boş zaman davranışını olumsuz yönde etkileyerek temel bir insan hakkı olarak kabul gören boş zamanın göz ardı edilen, etkin ve verimli kullanılmayan bir kaynak halini almasına sebebiyet vermiştir (Karaküçük vd., 2020: 510-512). Oysa birçok göçmenin durumunun istikrarsızlığı ve karşılaştıkları zorluklar göz önünde bulundurulduğunda anlamlı yaşamlar sürdürmek için boş zamanın önemi ortaya çıkmaktadır (Mata-Codesal vd., 2015: 1). Göç etmeden önce boş vakitlerinin büyük çoğunluğunu eş, dost, akrabalarıyla geçirdiklerini dile getiren yaşlı mültecilerin göç sonrası gündelik yaşamlarında eve kapalı ve sosyal olarak izole bir yaşam bir yaşam sürdürdükleri tespit edilmiştir.

“Valla kızım bir şey yapmam ben evden çıkmamkine bir yere gitmem. Ben evden bir yere gitmem yavrum. Bu evden o yana, o evden bu yana işte. Namazımı kılarım. Tespihimi çekerim. Otururum. Dua ederim işte çok şükür Rabbıma.” (G12)

Boş zamanlarının büyük çoğunluğunu evlerinde geçirdiklerini dile getiren yaşlı mülteciler günlük rutinleri içerisinde genellikle dine yönelik pratiklerde bulunmaktadır. Dine yönelik bu pratikler aynı zamanda yaşlı mülteciler için yaşanan sorunlarla baş etme mekanizması olarak işlev görmektedir. Gündelik yaşamında ekonomik sorunlar yaşadığını dile getiren G1 bu sorunlarla baş etmek için dua ettiğini şu şekilde ifade etmiştir:

“Uyanıp çay koyuyorum kahvaltı yapıyorum bol bol dua ediyorum. Namaz kılıyorum dışarı çıkmıyorum hep evdeyim ama yine de şükürler olsun. Geçen gün çayım yoktu dua ettim akşam olmadan komşum bana çay helva yiyecek bir şeyler getirmişti.” (G2)

Yaşlı mültecilerin gündelik yaşamlarında çoğunlukla aile üyeleriyle görüştüğü ve boş vakitlerini yakın ailesi, akrabaları, tanıdıkları ile geçirdikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra



parka, camiye ve sahile gitmek gibi faaliyetler de yaşlı mültecilerin boş vakit değerlendirme faaliyetleri arasındadır.

“Bir Suriyeli var. Duriy konışiy. Meselen ayakkabı yerine giderim. Oğlumun yanına giderim mesela. Birez bir dostum var akrabam var onun yanına giderim. Bele fırlanırım. Ona göre akşam olur evime gelirim. Akşam oldu kızım var kızımın evine giderim. Oğlumun yanına giderim.” (G11)

“Sabah uyanıyorum Kuranı Kerim okuyorum. Sonra camiye gidiyorum. Namaz kılıyorum. Sonra çıkıp deniz havası alıp eve geri dönüyorum.” (G1)

“Ya telefon, ya Kur’an. Bazen de dışarı çıkarım yürüyüşe. İstanbul’da giderdim. Burada gitmem. Orda çocuklarım küçük parka götürürüm, oynayacak yerlere götürürdüm, beraber çıkardık. Burda çıkmam. Sadece camiye giderim. Tek Cuma günü çıkarım. Kimse yok burda. Akraba yok.” (G3)

Boş zaman faaliyetlerine katılım aynı zamanda yaşlı mültecilerin sosyal ağlar geliştirme ve sosyalizasyon süreçlerine de katkı sağlamaktadır. Koreli yaşlı mülteciler üzerine yapılan bir çalışmada boş zamanın başkalarıyla anlamlı kişiler arası etkileşime girme fırsatı sağladığı için yaşlı mültecilerin yaşamlarında önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir (Kim vd., 2016). Bu durum çalışmamızda da tespit edilen önemli bir husustur. G6 parka gittiğini ve Suriyeli arkadaşlarıyla vakit geçirdiğini şöyle ifade etmiştir:

“(…) Burda gider parkta otururum. Arkadaşlar var şorda göçmen parkı var. Öbür park var. Giderik oralarda otururuk. Yav işte nolmuş nolmamış kola getirirler. Sen çiğdem getirirsin. Ben dişleyemem. O çiğdem getirir o püsküt getirir oturuk saat 4 5 e çek paydos yallah.” (G6)

Yaşlı mültecilerden bazıları boş vakitlerini gönüllülük esasına dayalı faaliyetlerle geçirdiklerini ifade etmişlerdir. Başkalarına yardım etme gibi bu gönüllü faaliyetler yaşlı mültecilerin psikolojik ve zihinsel sağlık durumları üzerinde olumlu etkiler yaratmaktadır (Kim vd., 2016: 4). G4 boş vakitlerinde Türk çocuklarına gönüllü olarak Kur’an öğrettiğini ve bu durumun onu mutlu ettiğini şöyle dile getirmiştir:

“Bazen Türk çocukları gelirler Kur’an okumaya, öğrenmeye. Ders veriyorum. Biraz zaman geçiririm. Çok mutluyum. Çok neşeli olurum çocuklara Kur’an’ı okutursam. 6 ayda çocuğa Kur’an’ı öğrettim” (G4).

Sonuç Yerine

Yaşlı mülteciler, deneyimleri hem yaşlı göçmenlerden hem de genel mülteci nüfusundan büyük oranda farklılaşan ancak göç çalışmalarında genellikle göz ardı edilen oldukça savunmasız ve kırılgan bir mülteci nüfusu ifade etmektedir. 2021 yılı itibariyle 3.7 milyon Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapan Türkiye’de Suriyelileri konu alan pek çok çalışma yapılmışsa da bu çalışmalar büyük oranda genç nüfus üzerinde yoğunlaşmış, yaşlı mülteciler büyük oranda ihmal edilmiştir. Oysa Suriyelilerin “geçiciliklerinin” her geçen gün kalıcılığa evrildiği ve Suriyeli mültecilerin 10 yıldır Türkiye’de ikamet ettikleri düşünüldüğünde doğrudan “yaşlı” mültecilerin deneyimlerini konu alan daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulacağı söylenebilir. Çünkü yaşlı mülteciler göç süreci boyunca ve sonrasında hem göçmen olmalarından hem de yaşlarından ötürü “kesişimsel bir dezavantajlılık” yaşamaktadır. Bu durum yaşlı mültecilerin karşılaştıkları

zorlukların ve ihtiyaçların da diğer yaş gruplarındaki mültecilerden büyük oranda farklılaşmasına sebep olmaktadır. Yaşlı mültecilerin sorunlarının ve ihtiyaçlarının doğru tespiti ve uygun politikaların geliştirilmesi için doğrudan yaşlı mülteci nüfusun hedef grup olarak ele alındığı çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

İzmir’de ikamet etmekte olan yaşlı Suriyeli mültecilerin gündelik yaşamlarına bütüncül perspektiften bakmayı amaç edinen bu araştırma sonucu göstermektedir ki yaşlı mülteciler gündelik yaşamlarında işgücüne katılmadan, barınmaya, aileden, dil öğrenimine ve sosyal ilişkiler geliştirmeye kadar pek çok konuda genç mültecilere nazaran daha fazla zorlukla karşılaşmaktadır. Genç mülteci nüfus düşük ücretlerle ve kayıt dışı biçimde olsa dahi emek piyasasına eklenilebilirken (Korkmaz, 2017: 64) yaşlı mülteciler yaşlarından ötürü emek piyasasından dışlanmaktadır. Bu durumun yaşlı mültecilerin ekonomik olarak çocuklarına bağımlı ve yoksul bir yaşam sürdürmek zorunda kalmasına sebebiyet verdiği görülmüştür. Yaşamlarını bağımsız sürdürmek için kendilerine ait bir gelirden yoksun olan yaşlı mülteciler kendilerine ait bir yaşam alanından da mahrum kalırlar. Araştırmanın sonucunda yaşlı mültecilerin büyük çoğunluğunun yaşlı mahremiyetinin ihlal edildiği, kalabalık evlerde barındığı görülmüştür. Bu durum hali hazırda fiziksel ve ruhsal sağlık açısından kırılgan konumda olan yaşlı mültecilerin sağlık durumunu olumsuz etkileyebilmektedir. Yaşlı mültecilerin ekonomik ve kültürel olarak genç nesillere bağımlılığı aynı zamanda yaşlı bireyin aile içinde statü ve rol kaybı yaşamasına sebebiyet verir. Bunun yanı sıra yaşlı mülteciler dil öğreniminde de gençlere nazaran daha fazla zorluk yaşar. Bu durum yaşlı mültecilerin yeni ülkeye uyumunda engel teşkil ederek eve kapalı, sosyal olarak izole bir yaşam sürdürmelerine neden olur. Araştırma sonucunda öne çıkan bir diğer bulgu ise yaşlı mültecilerin zorluklara boyun eğen pasif özneler olmaktan ziyade geliştirdiği sayısız “taktikle” zorlukların üstesinden gelmeye çalışan gündelik yaşamın yaratıcı aktörleri olduğudur. İzmir’de ikamet etmekte olan yaşlı Suriyeli mültecilerin geliştirdikleri sayısız “taktikle” gündelik yaşamın tüm zorlamalarına karşı direniş sergiledikleri görülmüştür.

Kaynakça

- Abadan-Unat, N. (2002). Bitmeyen Göç Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ağca Varoğlu, F. G. (2020). Almanya’da Yüksek Nitelikli Göçmenlerin Gündelik Hayat Deneyimleri ve Baş Etme Stratejileri. *Journal Of Economy Culture and Society*, 62, 23-46.
- Ahmadinejad-Naseh, M & Burke, S. L. (2017) They Survived, We Can Help Them Thrive: Older Adult Refugees in the United States, *Journal of Gerontological Social Work*, 60:3, 189-192
- Alptekin, D., & Kartal, B. (2015). Ulus Aşırı Göç Süreci Ve Yaşlılık: Almanya’da Birinci Kuşak Türk Göçmenler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(37), 595-612.
- Apak, H. (2019). Göç ve Kesişimsel Dezavantajlılık: Suriyeli Yaşlı ve Engelli Mülteciler. H. Sakız, & H. Apak içinde, *Türkiye’de Göçmen Kapsayıcılığı Sorundan Fırsata Dönüşüm Önerileri* (s. 99-120). Ankara: Pegem Akademi.
- Atıla Demir, S. (2018). Sakarya’daki Yaşlı Suriyelilerin Göç Deneyimleri ve Sorunları. *Göç Dergisi*, 5(2),205-218.
- Bayraktar, S. (2018). Gelişimsel ve Travmatik Krizler Bağlamında Yaşlılık "Hasat Zamanı". Ö. Arun içinde, *Yaşlanmayı Aşmak* (s. 169-179). Ankara: Phoneix Yayınevi.
- Bolzman, C. (2014). Older Refugees. E. Fiddian-Qasmiyeh, G. Loescher, K. Long, & N. Sigona içinde, *The Oxford Handbook of Refugee and Forced Migration Studies* (s. 410-420). Oxford, UK: Oxford University Press.
- Bozkurt, C. (2019). Afganistanlı sığınmacı ve mültecilerin gündelik yaşam deneyimleri: Niğde örneği, *Yüksek Lisans Tezi*. Isparta: Süleyman Demiral Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü



- Calvot,T., Skinner, M., Leduc, M.F., Benlahsen, T.& Leeuw, L.(2014)., Hidden victims of the Syrian crisis: disabled, injured and older refugees. London: HelpAge International and Handicap International.
- Cankurtaran, Ö., & Albayrak, H. (2019). From Syria to Turkey: Being A Women. (Ş. Bahar Özvarış, Dü.) Ankara: Merdiven Publishing.
- Chenoweth, J., & Burdick, L. (2001). The Path to Integration:Meeting the Special Needs of Refugee Elders in Resettlement.Refugee Reception and Integration, 20(1),20-29.
- Çatak,B. D.(2018). Gündelik yaşamda 'yerleşikler ve dışarıklar': Suriyeliler ve yerli halkın karşılaşmaları. *Doktora Tezi*. Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- De Certeau, M. (2009). Gündelik Hayatın Keşfi-I Elem, Uygulama, Üretim Sanatları. (L. Arslan Özcan, Çev.) Ankara: Dost Yayınevi.
- Deniz, Ç., Hülür B.& Ekinci Y. (2016). Göç, Strateji ve Taktik: Suriyeli Sığınmacıların Gündelik Hayat Deneyimleri, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,9(42), 1077-1087
- Doğangün, G., & Keysan, A. (2021). Göçün Suriyeli Kadınların Toplumsal Cinsiyet ratikleri Üzerindeki Etkisi: İmkanlar ve Zorluklar. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 1-26.
- Goffman, E. (2020). Damga- Örselenmiş Kimliğin İdare Edilişi Üzerine Notlar. (L. Ünsaldı, & S. Ağırnaslı, Çev.) Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Goveas, J. (2002). Building on the past, rebuilding the future: Older refugees and the challenge of survival. *Forced Migration Review*, 14, 15-16.
- Göç İdaresi. (2021, 04 27). <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden alındı
- Hatzidimitriadou, E. (2010). Migration and Ageing: Settlement Experiences and Emerging Care Needs Of Older Refugees in Developed Countries. *Hellenic Journal of Psychology*.
- Hugman, R., Bartolomei, L. & Pittaway, E. (2004). It is part of your life until you die: older refugees in Australia. *Australasian Journal on Ageing*, 23(3), 147–149
- İçduygu, A. (2015). Türkiye'ye Yönelen Düzensiz Göç Dalgaları İçinde "Transit Göç". M. Erdoğan, & A. Kaya içinde, Türkiye'nin Göç Tarihi 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Göçler (s. 277-294). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kalınkara , V., & Kalaycı, I. (2019). Yaşlı Sağlığı ve Konut. V. Kalınkara içinde, Yaşlılık Yeni Yüzyılın Gerçeği (s. 65-91). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kim, J., Moon, S., & Song, J. (2016). Is leisure beneficial for older Korean immigrants? An interpretative phenomenological analysis. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*, 1-9
- Karaküçük, S., Ayyıldız Durhan, T., & Çakır, M. (2020). Türkiye'de Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Boş Zaman Davranışlarına Etki Eden Faktörler. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(41), 510- 528
- Korkmaz, M. (2017). Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Türkiye İşgücü Piyasasına Etkileri ve Değerlendirmeler. *Sosyal Güvence Dergisi*, 57-83.
- Korkmaz Yaylagül, N., & Aslan, M. (2020). Yaşlılık, Mültecilik ve Sosyal Dışlanma: Suriyeli Yaşlı Mültecilerin Deneyimleri. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29(4), 406-422
- Kümbetoğlu, B. (2016). Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem Ve Araştırma. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Lewis, D. C. (2009). Aging Out of Place: Cambodian Refugee Elders in the United States. *Family and Consumer Sciences Research Journal*, 37(3), 376-393
- Marsh, A., Gordon, D., Heslop, P., & Pantazis, C. (2000). Housing Deprivation and Health: A Longitudinal Analysis. *Housing Studies*, 15(3), 411-428,
- Mata-Codesal, D., Tiesler, N., & Peperkamp, E. (2015). Migration, migrants and leisure: meaningful leisure? *Leisure Studies*, 34(1), 1-4.
- Merriam, B. (2013). Nitel Araştırma. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Morris, A. (2017). Housing tenure and the health of older Australians dependent on the age pension for their income. *Housing Studies*, 33-1, 77-95.

- Nărea, L., Walshb, K. & Baldassar, L. (2017). Ageing in transnational contexts: transforming everyday practices and identities in later life. *Identities: Global Studies in Culture and Power*, 24(5):515-523
- Portes, A.& Rumbaut, R. G. (2006). *Immigrant America: A Portrait*. London: University of California Press
- Seedsman, T. (2014). Yaşlı Göçmenler:Değişim,Dönüşüm,Kayıp ve Keder Üzerine Yaklaşımlar. N. Korkmaz, & S. Yazıcı içinde, Küreselleşme ve YaşlılıkEleştirel Gerontolojiye Giriş (s. 237-264). Ankara: Ütopya Yayınevi
- Sevli, H. (2017). Suriyeli göçmen kadınların gündelik hayat deneyimleri ve kentte var olma mücadeleleri: Gaziantep örneği. *Yüksek Lisans Tezi*.Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- UNHCR. (2017, 07 28). 09 20, 2021 tarihinde UNHCR Web Sitesi: <https://www.unhcr.org/tr/yasli-bireyler adresinden alındı>
- Unat, D. B. (2015), Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Göçmenlerin Gündelik Yaşam Pratikleri: Mardin Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Yakar, M. (2020). XX1. Yüzyılın Başında Türkiye'nin Yabancı Nüfusunda Yeni Eğilimler:Değişen Profiller ve Mekansal Örüntüler. S. Sallan Gül, S. Dedeoğlu, & Ö. Kahya Nizam içinde, Türkiye'de Mültecilik, Zorunlu Göç ve Toplumsal Uyum: Geri Dönüş mü, Birlikte Yaşam mı? (s. 38-71). İstanbul: Bağlam Yayıncılık
- Yıldırım, A., & Şimsek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin yayıncılık.

EXPENDED ABSTRACT IN ENGLISH

Daily Life Experiences of Elderly Refugees: A Research on Izmir

Since the 1980s, Turkey has become the target country of forced immigrants who are looking for a place to take shelter as a result of increasing tensions and conflicts in neighboring countries (Yakar, 2020; İçduygu, 2015). Millions of people who had to leave their country due to the conflict, violence and persecution in their place of residence and who were in search of asylum, migrated to Turkey individually or collectively. The last major mass migration occurred in 2011 as a result of the civil war in Syria. In parallel with the increasing forced migration movements towards Turkey, an expanding literature on forced migration has emerged. While the existing literature in Turkey initially focused on the structural conditions of forced migration, there has been an increase in studies on daily life in recent years. Unat,2015; Deniz vd.,2016; Sevli,2017; Çatak,2018; Bozkurt,2019). However, the studies mainly focus on the young population. It can be said that the studies are mostly carried out with an "aging" blind approach, which ignores the experiences and differences brought about by being old. When the studies on Syrian refugees in Turkey are examined, it is seen that there is a similar situation. Although many studies have been conducted on the daily lives of Syrian refugees in Turkey, these studies have mostly focused on the young refugee population. However, elderly refugees experience the migration process more negatively than other refugee groups due to their "age". Elderly refugees are "intersectional" disadvantage because they encounter both the problems arising from aging and the losses caused by the migration process simultaneously and intertwined (Apak, 2019). When the existing literature on Syrian refugees in Turkey is examined, it is seen that the studies on the elderly are quite limited (Atila Demir, 2019; Korkmaz Yaylagül& Aslan, 2020; Apak, 2019). In addition, there has been no study that uses the daily lives of elderly Syrian refugees as an analytical tool. The subject of this study is the daily lives of elderly Syrian refugees who had to migrate to Turkey as a result of the civil war in Syria. Thus, the daily lives of elderly refugees in Turkey, which they



reconstructed, are handled with a holistic approach. The difficulties elderly refugees encounter in their daily lives and the strategies they develop to overcome these difficulties are discussed with reference to the "tactic" concept of Michel de Certeau, one of the important theorists of daily life sociology. The population of the research consists of elderly Syrian refugees residing in Izmir. In this context, in-depth interviews were conducted with 23 elderly Syrian refugees in Izmir, reached by snowball sampling technique, using a semi-structured interview form. The data obtained as a result of the interviews were analyzed descriptively using the qualitative method. As a result of the analysis, it has been determined that elderly refugees face difficulties in many areas from labor force participation, housing, family, language learning and developing social relations. On the other hand, it has been seen that elderly refugees are creative actors of daily life who resist all the challenges of daily life with the numerous "tactics" they have developed, rather than being passive subjects who submit to the difficulties they encounter in their daily lives.

References

- Apak, H. (2019). Göç ve Kesişimsel Dezavantajlılık: Suriyeli Yaşlı ve Engelli Mülteciler. H. Sakız, & H. Apak içinde, Türkiye'de Göçmen Kapsayıcılığı Sorundan Fırsata Dönüşüm Önerileri (s. 99-120). Ankara: Pegem Akademi.
- Atila Demir, S. (2018). Sakarya'daki Yaşlı Suriyelilerin Göç Deneyimleri ve Sorunları. Göç Dergisi, 5(2),205-218.
- Bozkurt, C. (2019). Afganistanlı sığınmacı ve mültecilerin gündelik yaşam deneyimleri: Niğde örneği, *Yüksek Lisans Tezi*. Isparta: Süleyman Demiral Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Çatak,B. D.(2018). Gündelik yaşamda 'yerleşikler ve dışarıklar': Suriyeliler ve yerli halkın karşılaşmaları. *Doktora Tezi*. Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Deniz, Ç., Hülür B.& Ekinci Y. (2016). Göç, Strateji ve Taktik: Suriyeli Sığınmacıların Gündelik Hayat Deneyimleri, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,9(42), 1077-1087
- Korkmaz Yaylagül, N., & Aslan, M. (2020). Yaşlılık, Mültecilik ve Sosyal Dışlanma: Suriyeli Yaşlı Mültecilerin Deneyimleri. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 29(4), 406-422
- Sevli, H. (2017). Suriyeli göçmen kadınların gündelik hayat deneyimleri ve kentte var olma mücadeleleri: Gaziantep örneği. *Yüksek Lisans Tezi*.Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Unat, D. B. (2015), Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Göçmenlerin Gündelik Yaşam Pratikleri: Mardin Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü



[REFUGEE CRISIS IN INTERNATIONAL POLICY – VOLUME II](#)

[Refugee Policies of the EU and European Countries](#)

Edited by Hasret Çomak, Burak Şakir Şeker, Mehlika Özlem Ultan, Yaprak Civelek, Çağla Arslan Bozkuş

Published: 19 May 2021

